

rozhovor s

Ondřejem Smeykalem

2004

Marek Zelenka

Rozhovor s Ondřejem Smeykalem

(zachyceno v průběhu roku 2004)

Předmluva autora

Myšlenka uskutečnit rozsáhlý rozhovor s Ondřejem Smeykalem, předním českým hráčem na australský domorodý nástroj *didgeridoo*, mě napadla již někdy v roce 2003. Stále častěji jsem si všiml dotazů lidí v nejrůznějších fórech na téma „Ondřej Smeykal” včetně všelijakých spekulací a úvah, a i mne lecos zajímalo nebo se mi nezdálo, a tak jsem si řekl, že by nebylo marné udělat s ním rozhovor.

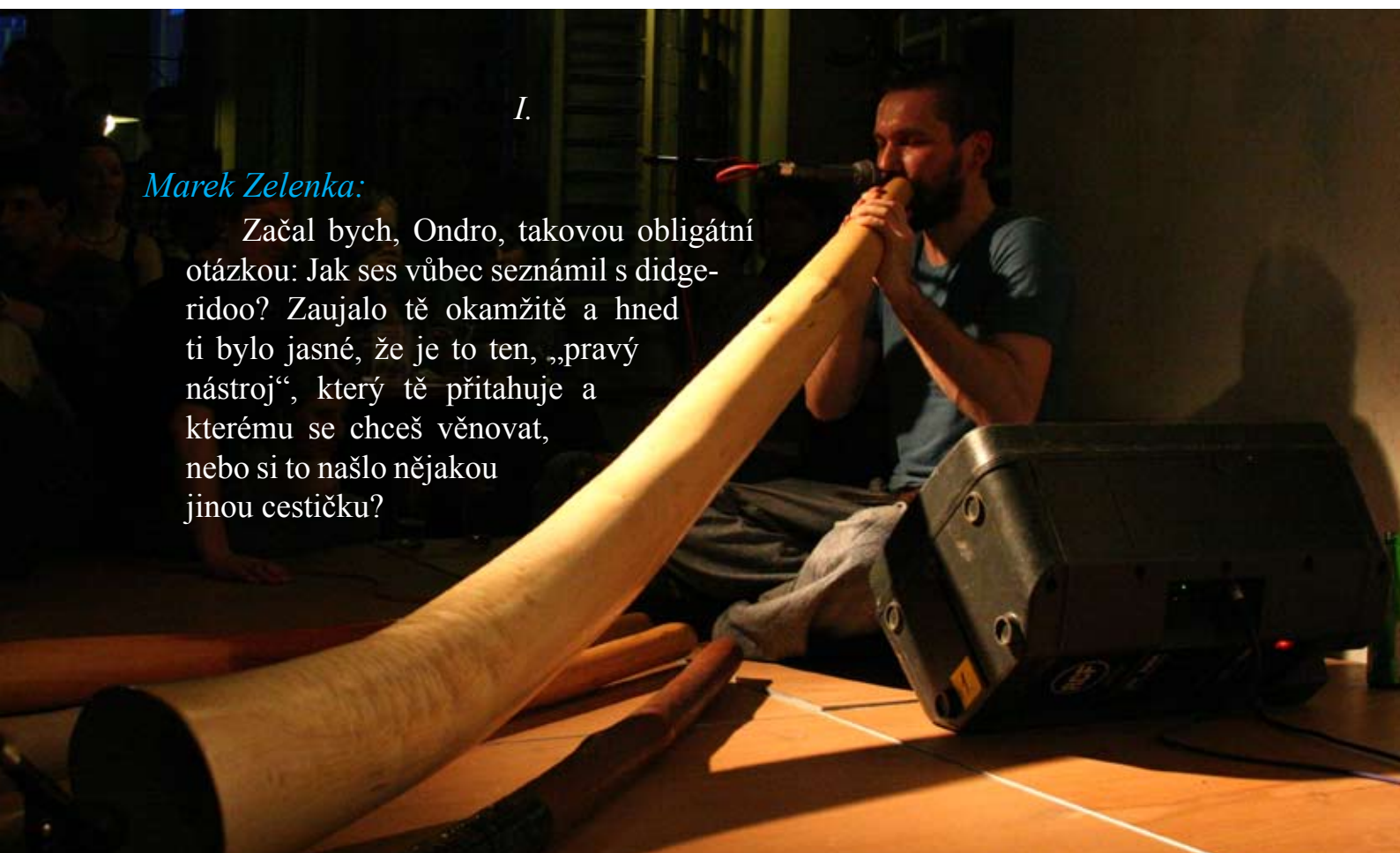
V tu dobu jsem znal Ondřeje asi něco přes jeden rok a bylo mi jasné, že rozhovor typu tužka/blok nebo v lepším případě diktafon, a nějaké otázky kdesi při čaji, by asi, vzhledem k Ondřejovým zkušenostem, nebylo to pravé. Měl jsem v plánu udělat to pořádně a doslova ho „vyždímat”, co to půjde. K tomu by běžné interview sotva stačilo. Napadlo mne tedy zkusit to přes internet formou dotazů prostřednictvím emailové korespondence. Říkal jsem si, že člověk má tak možnost si dotaz dobře promyslet a odpovědět na něj pečlivěji. To jsem ale netušil, že nám takový rozhovor bude trvat bezmála jeden rok!

Hned v úvodu jsem sliboval, že se budu ptát tak dlouho, dokud mne budou další otázky na jeho osobu a aktivity napadat. A tak se taky dělo. Občas nás to možná vzhledem k nedohlednému konci přestávalo trochu i bavit a na nějaký týden to jaksi „vyšumělo”, ale tak nějak vzájemně jsme se hecovali, aby se to dokončilo. To se povedlo koncem roku 2004 a v roce následujícím se zvolna prováděly korektury, sazba a příprava fotografických materiálů.

Nyní tedy všem zájemcům a zainteresovaným toto skromné dílko předkládám a doufám, že se jeho prostřednictvím podaří ozřejmit mnoho případně nevyjasněných otázek týkajících se Ondřeje Smeykala, didgeridoo a hry na tento skvělý nástroj.

Přeji vám v tomto hodně úspěchů!

Marek Zelenka
(provozovatel Didgeridoo-shop.cz)

A photograph of a man with a beard playing a didgeridoo. He is sitting on the floor, holding the instrument horizontally. A large black speaker is on the floor next to him. The background is dark and out of focus.

I.

Marek Zelenka:

Začal bych, Ondro, takovou obligátní otázkou: Jak ses vůbec seznámil s didgeridoo? Zaujalo tě okamžitě a hned ti bylo jasné, že je to ten, „pravý nástroj“, který tě přitahuje a kterému se chceš věnovat, nebo si to našlo nějakou jinou cestičku?

Ondřej Smeykal:

S didgeridoo jsem se poprvé setkal někdy v r. 1992-93, ale to jsem ještě nevěděl, že se to jmenuje *didgeridoo* a že to je australský domorodý nástroj. V té době jsem neustále pendloval mezi rytmikou a melodikou, nemohl jsem přijít na to právě: bicí, nebo basa, kytara, zkoušel jsem ledacos, v té době mi do cesty přišlo didgeridoo. Napoprvé mě to vůbec neoslovilo. Ten začátek byl vlastně, až když jsem se začal ve zvuku didgeridoo orientovat. Tam někde mě to poprvé chytlo. A pak taky, když jsem slyšel hrát „mistry“. Třeba *Adama Placka* nebo *Johnnyho Whitea Anta*...

Od té doby jsem si již mnohokrát ověřil, že to tak mají lidé často. Znají didgeridoo z poslechu nevalných CD nebo z pouličního hraní častokrát velmi omezených hráčů. Tomu odpovídá jejich názor na nástroj. Když jim řeknu, že hrají na didge, hned si vzpomenou, že je to takové to drrrriijjjjou... ☺. Veřejnost konfrontovaná neuměteltvím hráčů je prostě přesvědčená, že ta dřevěná větev jenom bručí a bručí. Častokrát jim na svém koncertě změním názor ☺.

II.

Marek Zelenka:

No tu změnu náhledu na didgeridoo při návštěvě tvého koncertu mohu z vlastní zkušenosti potvrdit ☺. Ještě se pak k tomu, když dovolíš, vrátíme.

Takže jakmile tě didge chytlo, vzal jsi to do ruky a začal jsi se „prohudlávat“ až ke svému současnému stylu, nebo jsi měl někoho, kdo tě začal učit základy? Jsi samouk, nebo jsi byl někým veden?

Ondřej Smeykal:

Pohyboval jsem se mezi lidma, co didj znali a už hráli nebo se snažili hrát. Byla to taková ta doba, kdy mít takový nástroj úplně stačilo k tomu, abys byl hvězda. To, žeš na něj sotva vyloudil *tón*, bylo už vedlejší ☺. A tak jsem to taky zkoušel, ale spíš ze zvědavosti, hrál jsem na takový papírový tubusy od kerce ☺. První, kdo mi něco konkrétního o technice hraní na didge řekl, byl Ian Wood asi dva roky po tom, co jsem to začal s didge zkoušet... ☺. Naše spolupráce pak začala tím, že mě pozval jako hosta na svůj koncert, tehdy do Awiky v Řetězové ulici v Praze.

Tam jsme asi tři hodiny hráli..., a já si pořád nebyl jistej, jestli lidi nemaj pocit, že to je moc krátký. No a pak jsme se vídali a jamovali na různých místech, to už Ian připravoval svou desku *Pražské snění* a mě si pak pozval jako hosta. Můj způsob hry se pak vyprofilovával při naší spolupráci. Vyšel vlastně z toho, že jsem jasně vnímal v nástroji základní rytmickou linku a nedokázal jsem ji nikomu vysvětlit, prostě jsem ji v rámci nástroje začal podporovat a rozvíjet. Ian, naopak, se soustřeďoval na hravost a nevázanost, takže jsme se častokrát přesně doplňovali a inspirovali.

Takže jsem dost času strávil tím, že jsem troubil a troubil, až mi něco došlo. V tom nikdo nikomu nepomůže, musíte se k tomu „protroubit“... ☺.

Také mi pomohl pobyt v Austrálii, kdy jsem uviděl hodně hráčů, hodně stylů, a utvrdil mě v tom, co jsem rozvíjel. Dnes mají lidi hned na výběr: nechat si na kurzu poradit a posunout se o pár let vlastního tápání vpřed, nebo si krásně tápat...☺.

III.

Marek Zelenka:

Takže je to vlastně stejné jako u každého hudebního nástroje nebo čehokoliv jiného, myslím. Čím víc času člověk věnuje jeho studiu, tím víc se naučí a pozná. Zkušenosti druhého mu můžou tak akorát ukázat směr, kudy a jak nejlépe jít a co třeba rozvíjet, ale učit se už musí sám, „protroubit se“ dál, jak říkáš.

A jak ti to šlo na začátku, takové ty klasické problémy jako základní tón a cirkulační dýchání? Na tom je spousta lidí schopna uvíznout i na několik let, případ-

ně je počáteční neúspěch úplně odradí. Myslíš, že je k tomu potřeba nějaký talent, nebo to chce jenom vytrvalost a trpělivost, hrát (zkoušet to) co nejintenzivněji? Faktem je, že někomu to jde snadno a rychle, někomu vůbec. Jak tomu bylo u tebe na tom prvopočátku?

Ondřej Smeykal:

...jo, musí se k tomu člověk protroubit. Tenhle nástroj tím, jak nemá v Čechách tradici, má několik velkých výhod a několik velkých nevýhod. K jeho výhodám patří, že jeho zvuk je neznámý, tudíž pro uši české velice přitažlivý. Na druhou stranu nevýhoda je, že tím, že se hráči nemají o co opřít, jim bude dlouho trvat, než vykřešou kromě přitažlivého zvuku i přitažlivou hudbu. Když budete ale dělat něco tradičního, dostanete hned jakési přitažlivé návody jak dělat přitažlivou hudbu, ale zase vám bude trvat, než na ni vykřešete svůj zvuk, svoji výpověď.

Tím se taky dostávám k tvé otázce. Vlastně nejvíc záleží na tom, proč to vlastně člověk dělá. Každý se skutečně učí jinak. Také má pro každého učení jiný význam, hra na didgeridoo je pro jednoho příjemný relax, pro druhého je to prestižní společenská věc, pro dalšího je to osobní terapie, pro dalšího způsob balení holek, každý přistupuje z jiného pohledu. A tím také tomu dává víc nebo míň aktivního vnímání.

Další věc je, že si lidé uměle sami vytváří nedůvěru v to, že to jde snadno. Také je fakt, že se neustále šíří nějaké teorie, jak se to správně má dělat, které častokrát naopak způsobí pravý opak. A také si lidi myslí, že je to někdo za ně naučí. Že někde přijdou a tam to dostanou. Musí se to naučit sami. Ti, co už to umí, jim jen můžou ukázat jak. Odpíchnout se od nějakého ryze vlastního zájmu a pak je to už povede samo.

Já sám mám dojem, že nejideálnější je, když je člověk takový „zažranec“. Pak má tu věc, co dělá, hrozně rád, vytváří si přirozeně prostor pro vnímání té věci a bez spekulací jde vlastně přímo k jádru věci, aniž by musel horek dolem trénovat. Ovšem zdá se mi, že se taková ta žáranost moc nenosí, všichni naopak chtějí vypadat co nejvíc „cool“, nechat to „v klidu“ ☺.

Já jsem byl od chvíle, kdy mě to chytlo, nesnesitelný žáranec. Tím nechci říct, že mi to šlo a jde jako po másle, ale nepočítám čas, energii, kterou tomu dávám, můj zájem mě vede.

IV.

Marek Zelenka:

A čím myslíš, že to je, že v Čechách se didgeridoo jako hudební nástroj zatím tolik nezabydlel? S tím vlastně souvisí i ta tradice a všechny ty výhody a nevýhody kolem výuky hry, dostupnost kvalitních učitelů apod. Pokud se podíváme třeba do Německa nebo Rakouska, je tam okolo didge o dost rušněji. Obchody s didgeridoo, knihy, muzika, interpreti, koncerty, festival, workshopy, učitelé a já nevím, co všechno. Tady zatím jako by bylo trochu vakuum. Je to klid před bouří, ta nejmocnější vlna sem ještě nedorazila, nebo tu není vhodné prostředí, případně je tu jiné „podhoubí“ a bude se to vyvíjet odlišněji? Jak tohle vnímáš, v čem to podle tebe vězí?

Ondřej Smeykal:

V Čechách, myslím si, ještě ta skutečná vlna zájmu nenastala. Je tu stále málo vynikajících hráčů, výrobců, nástrojů, festivalů. Myslím, že by se měla česká scéna napojit na festivalové dění v Evropě a také něco uspořádat. Také ceny nástrojů jsou stále pro většinu hráčů pořád příliš vysoko, i když srovnáme-li je s cenami ostatních hudebních nástrojů, budeme překvapeni, jak jsou didgeridoo vlastně levné! Ale to se také změní. Celá didgeridoo kultura se zatím šíří podzemím. Ale to je myslím v pořádku, ono se to ještě vybarví ☺.

V.

Marek Zelenka:

Pokud vím, byl jsi skoro rok v Austrálii a mohl na vlastní oči vidět, jak to doopravdy okolo didgeridoo funguje. Spousta lidí tady má takové idealizované představy o tom, jak je didge takové mystické a tajemné, záhadné a rituální atd. Byl jsi zklamaný tím celým byznysem a všedností, případně až povrchností okolo toho všeho, nebo jsi s tím počítal? Využil jsi nějak možnost dozvědět se co nejvíc přímo u zdroje?

Ondřej Smeykal:

Austrálie nabízí mnoho úhlů pohledu na didgeridoo. Záleží na člověku, na jeho vkusu, názoru, potřebách, odvaze, ...

Tím byznysem, kolem nějž se točí jen a jen běloši, jsem byl překvapenější. Je to trochu škoda a trochu v pořádku. Můžete vidět tím pádem doslova tisíce nástrojů, ale valná část je „turistická pastička“. Trochu mě překvapilo, že bílých Australanů jsem moc hrát neviděl. Potkával jsem hodně Evropanů a Američanů a také Japonců chtivých hry na didgeridoo. Ale Australani kupodivu mají o tento nástroj zájem spíše sběratelský. O to víc jsem si u mladých Australanů všiml úsilí o nápravu

nespravedlností páchaných na Aborigincích. Ono to stále není příliš růžové, kmeny neustále bojují za svá území (právně), za formu samosprávy, vláda využívá země k těžbě uranu, ropy, na druhé straně není s podmínkami domorodců možné jednoduše souhlasit a jejich životní styl jednoduše obdivovat. Je to zkrátka pěkně zamotané. A do toho tam pobíhají nějací podivíni ze zámoří a žasnou nad didgeridoo a každému domorodci vyprávějí, jak je to kouzelné a čisté, spojené se Zemí, a domorodci přitakávají a přemýšlí, jak jim asi může tento cizinec pomoci.

V rukou bělochů nabral nástroj zcela svůj nový proud, podle mého názoru zcela odpojený od původního. Didgeridoo je paradoxně jen jedna drobná částička jinak velice bohaté kultury. Pochází z malého území, je však jednou z mála věcí,

kte­ré se da­jí vý­hod­ně zpe­ně­žit. Si­ce se mno­ho hrá­čů od­vo­lá­vá na pů­vod a tra­di­ci, ale v dr­ti­vé vět­šině o ní nic neví. V tom je ta­ké roz­por v cel­é did­ge­ri­doo scé­ně: vět­ši­na hrá­čů tech­ni­ku hry na­pos­lou­cha­la z CD nebo si vy­tvor­ila jakou­si svou vlas­tní pseu­do­tech­ni­ku hry. A pro­to­že je tento ná­stroj stá­le exo­tický, lze pak při­jem­ně vyu­ží­vat jeho kouzla. Tento chaos se na­zý­vá *Con­tem­po­ra­ry Did­ge­ri­doo Styl* ☺.

Znám jednoho jediného hráče ze svého dá se říci okolí, který odjel do Austrálie, nechal se adoptovat do rodiny, kde se učí jejich jazyku, životu, hře na didgeridoo, malování a podobným věcem.

Pokud máte zájem o tradiční hru na didgeridoo, zjistíte, že vás to povede po velmi komplexní cestě poznávání. Ani já touto tradiční cestou nejdu. Ale pochopil jsem jedno. V technice hry na tento nástroj je ukryto několik jasných principů, které se musí následovat. Nedají se obejít, nedají se vlastně ani naučit, musí se jen a jen dostat

do těla hraním a hraním. Častokrát i jenom z fotografie vidím na hráčích, že nepochopili ty největší základy. Ale právě jenom ty základní principy pak teprve, když jsou přirozeně používány, pomohou rozvinout sílu tohoto nástroje a osobitost hráče. Ale to trvá, řekl bych, tak 10-15 let ☺.

A jsme u jádra pudla: pokud se budem věnovat tradičnímu hraní, 10-15 let ho budeme jen vstřebávat, hledat v něm své vlastní místo.

Když se jako typičtí běloši vrhnem svéhlavě do vlastního stylu, bude nám 10-15 let trvat, než ho přirozeně osobitě nalezneme. Austrálie to všechno nabízí, záleží jen na nás, čím se uspokojíme. Skutečné mistry je těžké najít. Jsou na turné

ve světě nebo pečlivě ukryti před turismem.

Některé cestovní agentury, takové ty „adventury“ nabízí přímo výlety za didgeridoo společně s domorodci, kteří spolupracují s těmito agenturami, ukáží vám jak najít didge, stanete se na chvíli *bushmany*, zažijete *coroboree* a za vše řádně zaplatíte. Asi jako když u nás jezdí cizinci s agenturami na Karlštejn a v podhradí se typicky česky najedí a pak si koupí velikonoční kraslici.

Některé didgeridoo shopy nabízí lekce od Aboriginců. Čím víc jste na severu, tím blíže jste domovu didge. Na tzv. *night markets* nebo i na ulicích můžete potkat domorodce, jak hrají na didgeridoo, zkuste se s nimi zapovídat, možná si s nimi zahrát, zeptat se, nechat si poradit.

Já měl tyhle setkání nejraději. Vidět někoho v akci, poslechnout si, zeptat se, co si o tom myslí, nechat si poradit, koupit si od něj didge nebo se jen tak další den setkat znova atd., prostě potkávat se s lidmi a nebýt tolik součástí plánovaného byznysu. Chce to mít čas.

Bohužel západní turisté sice disponují penězi, ne však časem. Proto si raději nechají vše naplánovat a zaplatí za to. Využívají pro ně připravené služby.

V *Alice Springs* – jedno z typicky *travelerských* míst – jsem potkal *travelery*, kteří se mě ptali, jak vypadají domorodci. Tito Irové byli v Austrálii už 3 měsíce, ale ještě se s nimi nepotkali. Neměli čas. O velkých hráčích kolují různé historky (jako že David Blansi šel minulý týden na didge do buše a ještě se nevrátil), běloši si je rádi vypráví, jako že se v tom vyznají. Někteří hráči žijí v *Arnhémské zemi*, což je velká rezervace, uzavřená pro volný přístup bílých. Je obklopena přístupným *Kakadu*, což je národní přírodní a kulturní park. Je v něm mnoho středisek, kde se můžete setkat s domorodci „odsvěcenými“ místy, jako např. *Ubiri rock*, *Naurlengie rock* atd. Tato a další místa domorodci „uvolnili“ pro veřejnost. Je velmi poučné je vidět. Člověka napadá otázka, co mu vlastně civilizovanost dala nového a co mu sebrala.

Na druhou stranu to, co jsem si asi přivezl nejcennějšího, bylo poznání, že zázrační lidé jsou všude, nejen v Austrálii. A silná hudba je hudba, které vy věříte, kterou žijete. Co se snažím lidem na kurzech předat, je vycházet při hře na didgeridoo ze své síly a daných možností. To, že je nějaký nástroj starým, ba možná nejstarším dědictvím přírodních lidí, vám nakonec samo o sobě nic nedá. Záležet bude daleko víc na tom, jestli se při něm budete trápit, nebo bavit.

VI.

Marek Zelenka:

A jak to jako myslíš, že už jenom z fotografie poznáš, jestli hráč pochopil, nebo nepochopil základy hry? To zní trochu až nadpřirozeně ☺.

Ondřej Smeykal:

No možná to vypadá divně, ale je to velmi jednoduché. Protože při hře na didgeridoo je vlastně velkou částí nástroje samotný člověk, musí svůj organismus co nejefektivněji přizpůsobit režimu, který co nejefektivněji komunikuje s nástro-

jem. Tělo hráče si prostě samo řekne, v jaké má být pozici, aby hráč mohl maximálně využít svou škálu. Není na tom nic divného, houslisti to mají nemlich to samé... ☺.

Jednoduše pak na fotce vidím, jak hráč sedí nebo se všelijak krčí a křiví, což mu jednoznačně brání v tom volně dýchat, natož hrát ve strhujícím tempu. Často se hráči nechávají fotit ve strhujícím tempu a vy pak vidíte, jak mají zvednutá ramena, čili dýchají místo bránicí hrudním dýcháním, nebo se všelijak mačkají na bobku a tváří se, že teď jim to frčí, ačkoli nemůžou

vůbec volně dýchat, nebo hrají koutkem úst a hlavu mají vůči tělu v tak nepřirozeném úhlu, že pokud by skutečně hráli delší dobu na plný výkon, musí si přivodit strašlivou bolest.

Sám jsem na to takhle přišel. Tělo mi samo řeklo, kudy cesta nevede. Nástroj si vás sám srovná, když jste vnímaví. A to by měl každý dostat hned na začátku. Častokrát ty nejúžasnější vyhrávky jsou postavené právě na těch přirozených základech – uvolněné dýchací cesty, přirozený postoj.

Zní to ale hrozně hloupě, když přijdu k někomu, kdo se mne ptá, jak mu to zní, když hraje, a co by měl zlepšit, a já mu řeknu, aby si rozepnul pásek u kalhot a aby dýchal do břicha.

VII.

Marek Zelenka:

Hmm, anebo sundat kalhoty a hrát rovnou v trenýrkách ☺. A jak ses vlastně k tak dlouhému pobytu v Austrálii dostal? To sis tam zajel jen tak jako na dovolenou podívat se po didgeridoo ☺, nebo to bylo spojené i s něčím jiným?

Ondřej Smeykal:

Do Austrálie jsem jel z několika důvodů. Hlavním impulsem k uskutečnění celé cesty byla možnost studijního pobytu na ANU (*Australian National University*) v *Canbeře*. Byl jsem v té době studentem pražské Akademie výtvarných umění

a jako téma mého pobytu v Austrálii jsem si zvolil aboriginální skalní malířství, konkrétně jsem se zajímal o dynamický styl, což je velmi specifické období a způsob skalního malířství Aboriginců, zvláště na severu. Během pobytu v Canbeře jsem shromažďoval informace a povolení, pak jsem se vydal – spolu s Ianem Woodem, který mi díky svému „australství“ hodně pomohl tuto cestu uskutečnit – na sever a na severu je didgeridoo všudypřítomné ☺.

Nejvíce hráčů jsem potkal v *Darwinu*, v *Cairns* a v *Alice Springs*. Darwin je hlavní město severního teritoria, je také místem, kde potkáte nejvíce domorodců, vždyť tam je také nejpříhodnější podnebí a bylo nejhustěji tradičně osídleno. Obecně platilo, že čím víc jste v komfortním klimatu, tím více času vám zbude na kulturu. Proto jsou také severnější oblasti Austrálie co do původního kulturního života rozmanitější.

VIII.

Marek Zelenka:

A učil ses tam přímo nějaký konkrétní způsob hry od domorodců, případně to konfrontoval se svým vlastním v té době? Co tě na tamním způsobu hry nejvíce zaujalo, co ti to dalo?

Ondřej Smeykal:

V tradičním pojetí hry je nemyslitelné, aby hrálo více didge najednou. Když jsem potkával různé hráče, většinou to bylo tak, že jsem poslouchal a pak jsem jim zase zahrál já a oni poslouchali ☺.

No kroutil jsem hlavou nad tím, jak hrají, pak zase kroutili oni hlavou, jak to hraju já ☺.

Nejvíce mě zaujalo to, že ve většině kousků, které jsem slyšel hrát, se první doba rytmu hrála na nádech, ne jako u bílých hráčů na výdech. Taký se mi líbilo, jak jim to taky někdy nejde ☺. Prostě mě to vyléčilo z iluze, že kdo je bílý, je nemotora, a kdo je černý, je kouzelný. Tradiční hra má hluboké kořeny, nelze ji jen kopírovat foneticky. Za každým tónem je konkrétní poznání a příběh života. To je zásadní rozdíl od bílých hráčů, kteří se snaží napojit na jakousi představu.

Také je zásadní, že domorodci vnímají roli didge jako doprovod zpěváka. Zpěvák je autorita, didge je až na dalším místě. Naší posedlosti se smějí. My vnímáme syrovost, nespoutanost, bohatost zvuku, oni slyší písničku a příběh.

Konkrétně: Slyšel jsem tradiční rodinnou píseň o kačeru Donaldovi. Jeden člen kmene byl během druhé světové války spolu s americkými vojáky na návštěvě letadlové lodi, co kotvila v australských vodách. Píseň je o tom, jak domorodec

vidí v kině na lodi pohádku o kačeru Donaldovi. Stane se to kulturním dědictvím toho kmene.

Nám didge pomáhá vyvažovat technické bludiště naší civilizace, domorodcům zase dává uprostřed přebujelého bludiště přírody protiváhu v možnosti vytvořit přesný, virtuózní komplex zvuku/hudby.

IX.

Marek Zelenka:

Co tradiční výroba didgeridoo z eukalyptu? Přeci jen je to něco, co je pro Evropana naprosto neznámé/ojedinělé – vybrat si v přírodě přirozeně dutý strom a vyrobit z něj hudební nástroj. Evropan k tomu všemu přistupuje často pouze jen technicky s tou celou svou nezbytnou technickou výbavičkou a najít v přírodě takový polohotový nástroj má určitě svoje kouzlo, přijde mi.

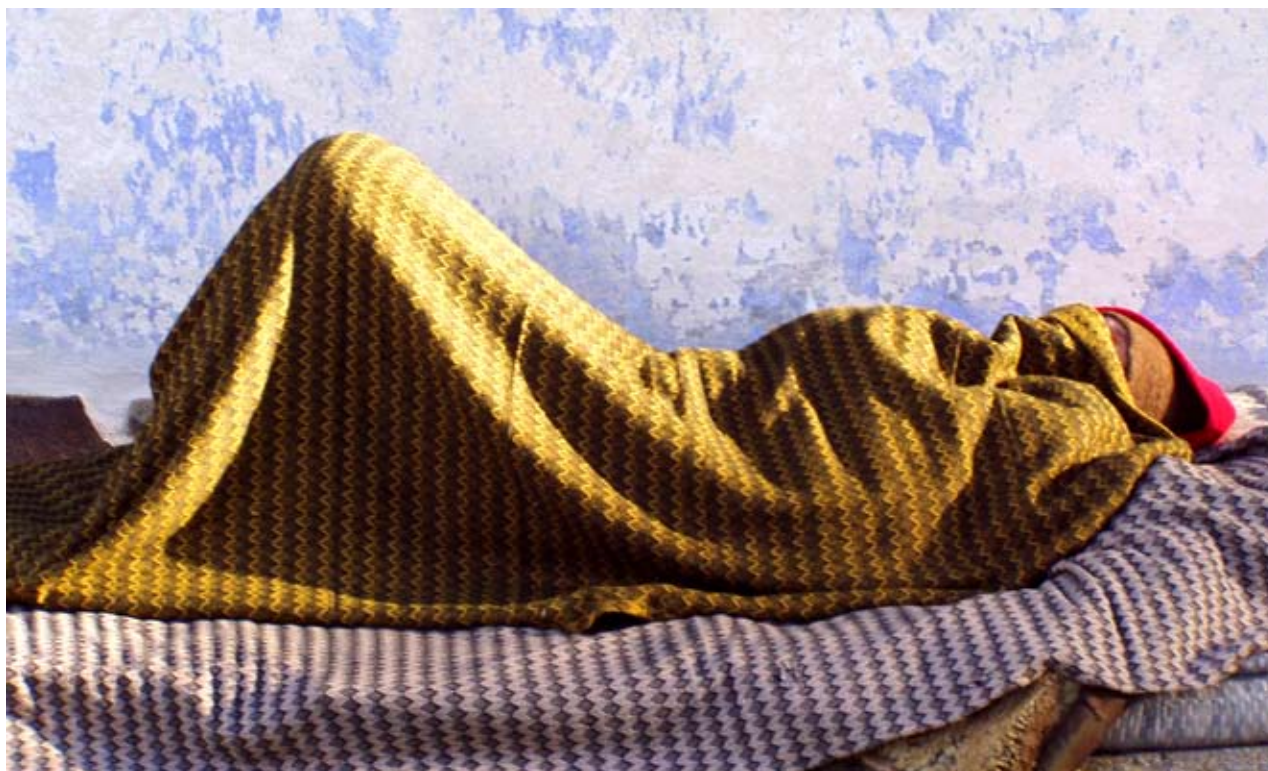
Ondřej Smeykal:

K výrobě didge: Já mám tuhle věc velmi rád, najít v buši správný strom není pro začátečníka vůbec možné, sám to neumím. Je to něco jako houbaření. Obecně platí, že v dané oblasti je v každém eukalyptu termitiště, ale ne v každém je didgeridoo. Najít to super dřevo je zkušenost. Podle koruny stromu (listů), kůry a bezprostředního okolí kmene odhadnout velikost dutiny je nesnadné. Na první pohled

jsou všechny stromy stejné a poťukáváním zní všechny taky stejně. Navíc každý druh eukalyptu má jiný habit. Úplně jiný je taky rozpoznávání vhodného druhu dřeva. *Bloodwood* je jiný než *stringybark*, *wullybut* je úplně jiný atd. Myslím, že je to nemlich stejné, jako když se jde na dřevo třeba pro housle. Procedures jsou jiné, ale komplexita stejná – v tom dobrém případě. Některé nástroje jsou tedy spíše udělané člověkem než přírodou. Didge jsou jenom vzácně z mrtvého eukalyptu, často jsou z živých, skladem sušených eukalyptů. Najít čistou optimální dutinu není vůbec snadné. A dostat z ní termiště taky někdy není jen tak. Vnitřní stavby termitů jsou často stejně houževnatý jako samo dřevo. Nejlépe je vyplavit dutinu vodou. Opracovávání dřeva a dutiny je velmi rozličné, záleží na každém, jestli má elektrické brusky a pily, nebo vyrábí všechno ručně sekerou a dláty. Orientovat se na trhu didge také není snadné. Tradiční výroba nemá s masovou produkcí moc společného, didgeridoo dostává novou podobu, tvar, bílá společnost se teprve učí co a jak. Taktéž malba a povrchové zpracování je natolik různorodě tradiční, rádobý tradiční, svébytně moderní, kýčovitě, pro turisty, ... Svým rozmachem co do různorodosti se trh podobá trhu třeba s kytarou.

V tom pozitivním slova smyslu to otevírá bohatou možnost najít si svébytné postavení a vztah k tomuto nástroji. V tom negativním to ubírá původním obyvatelům možnost se přirozeným způsobem začlenit do systému peněz. Výroba didgeridoo leží s velkou částí v ruce bělocha.

Najít a hlavně uslyšet kvalitní didge trvá roky. Stále se učím, jak dokáže dobrý nástroj reagovat. Říkám tomu, že nástroj musí mít „uši“. Čím citlivější, tím spektrálnější má pak hra na takový nástroj prostor.

Marek Zelenka:

Když už jsme se dostali až tak blízko k nástroji, jak mají vlastně lidi vůbec poznat, do jaké míry je didgeridoo kvalitní, pokud je zaujalo a chtějí si nějaké pořídit? Hlavně ti, co hrát teprve začínají a sotva mohou srovnávat. Většinou se orientují převážně zrakem a pídí se po nějaké „supermalůvce“. Jsou tu různá ladění, ceny atd. Dají se definovat nějaké záchytné body, které by dobrý nástroj měl splňovat?

Ondřej Smeykal:

Začátečník by neměl kupovat nástroj sám. Obzvlášť hodlá-li utratit tisíce korun. Housle si taky sami nekoupíte. Měl by vám poradit někdo, kdo už delší dobu hraje. Samozřejmě čím déle, tím lépe. Někdy drží lidé nástroj v ruce pár měsíců a nabudou dojmu, že ví jak na to, že na tom přeci nic není... Já až po letech v Austrálii zjistil, co vlastně od didgeridoo lze očekávat, kam se lze dostat. Ale to jsem jich viděl stovky, možná spíš tisíce.

Takže určitě si nechat poradit od někoho, kdo se tím dlouhodobě zabývá. Určitě si vybírat z více nástrojů. Mít jasno, jakou úroveň nástroje hledám, jaké ladění, nechat si poradit, opět od někoho, kdo se tím aktivně zabývá, znám spoustu „skvělých“ rad od lidí hrajících 14 dní... ☺.

S didge to je podobné jako s kytarou. Kytarista také ví, jestli ho zajímá akustický zvuk, nebo elektrická kytara. U didge zrovna tak podléhá výběr nástroje zamýšlené hudební oblasti. Také záleží samozřejmě na cítění budoucího hráče, vnímá-li spíše hluboké basové didge, nebo vysoké agresivní didge, nebo něco mezi. Zkrátka, je přínosné se pořádně pozeptat, ledacos pročíst a hlavně se nestydět. Já říkám, že dobrý didge má uši ☺.

Dobrý hráč umí efektivně využívat vlastní sílu tak, aby sám uvolňoval minimum energie, ale hrou jí maximum rozvířil. Čím citlivěji a výrazněji reaguje nástroj na jemné nuance tlaku rtů, hlasu, dechu, tím lepší je to nástroj.

Málokterý výrobce umí takovéto nástroje cíleně vyrobit. Většinou se mu spíše vyskytnou, než podaří. Já sám jsem se alespoň u větších didge s těmito „ušáky“ setkal jen u eukalyptu. Myslím, že to je ale tím, že to „pár“ let trvá, než se přijde na to, jak to vědomě vyrobit, a takovou dobu se běloši výrobou didgeridoo zase nezabývají.

Já sám jsem si vždy z cest po Austrálii nástroje přivezl. V současné době probíhá v Austrálii obrovský vzestup didgeridoo průmyslu, takže se situace rychle proměňuje. Lze však říci, že 90 % výrobců didge má jen malé procento skutečně nadstandardních nástrojů.

Problém je totiž v tom, že mnoho výrobců není natolik schopnými hráči, pokud jimi je vůbec, aby mohli nadstandardní nástroj poznat, natož vyrobit. Většinou se

trh orientuje podle bodů, jako je velikost, malba či druh dřeva. To, že má nástroj *bell*, ještě vůbec nic neznamená. Může to stále být průměrný didge. Proto končí všechny pokusy naslepo objednaných zásilek didge tím, že se přivezou za obrovské sumy průměrné nástroje. Není od věci, že tradiční nástroje jsou spíše subtilní, teprve v současné době dostalo didge vizáž kanónu s *bellem* 30 cm. V každé didge dílně je cca pět ze sta nástrojů super. Ty musí někdo vybrat, někdo, kdo už pozná, co to je, když má didge „uši“ ☺. Přesto ale je nutné poznamenat, že skutečně „kouzelné nástroje“ mají obrovskou cenu. Je to velmi specifická sorta nástrojů jak vizuálně, tak hudebně; jejich cena se i v Austrálii pohybuje minimálně kolem 1000 dolarů a trh má tendenci cenu zvedat, už jenom vzhledem k ubývajícím eukalyptům. Proto také investice do kvalitního nástroje je i sběratelským počinem s pravděpodobnou vzestupnou tendencí hodnoty. O to uvážlivěji je potřeba kvalitu nástroje konzultovat s někým, kdo se tím skutečně dlouhodobě zabývá.

Jako záchytné body pro hledání dobrého nástroje bych doporučil ujasnit si vlastní představu, zvážit finanční situaci a hledat eukalyptus nejdříve podle zvuku, a ne podle vzhledu, zkonzultovat stáří, kvalitu dřeva, případné opravy či neupravenosti v dutině didge, mít možnost vybírat z více nástrojů a *hlavně* více ladění!

Častokrát jsem byl dotázán, mám-li zajímavý hluboký didge, a nakonec odcházel šťastlivec s malou rychlou didge ☺ a naopak jiný zas s dvoumetrovým kanónem. Pokud má hledající zájem i o originální nástroj i co do vizuálního vzhledu, měl by být poučen o malíři, o stylu.

Do sběratelských didge se těžko počítají pseudoaboriginální malby, a ačkoli je jimi trh dokonale prošípován, lze jím bez větší úhony proplout ke skutečně hodnotným uměleckým dílům a vyhnout se vkusným suvenýrům. Hlavně zde platí – nechat si poradit.

XI.

Marek Zelenka:

Co myslíš, Ondro, pod pseudoaboriginální malbou? Má vůbec smysl tento pojem pro někoho, kdo se v tradiční malbě vůbec neorientuje a přijde mu buď hezká, nebo ošklivá? Já sám to třeba často jednoznačně nerozpoznám, co je tradiční a autentické a co pseudonapodobování. Ale je fakt, že kdybych si pořídil nějaký nástroj pro jeho tradiční a autentickou vizáž a někdo by mi časem řekl, že je to pseudomalba pro turisty, kterou často sekají i běloši, tak bych z toho moc nadšenější asi nebyl. Doporučuješ se tomu tedy raději vyhnout, nebo to ponechat osudu?

Ondřej Smeykal:

Pseudoaboriginální malba je napodobenina tradiční malířské formy, používané pro didgeridoo. Není spojena s žádnou tradicí. Vytváří se na nástroje jen za účelem snazšího prodeje, symbolika barev a výjevů nemá žádný význam, je beze

smyslu a zvyku rozmístěna po nástroji. Nemá žádnou duchovní hodnotu. Jejím smyslem je *vkusnost*, estetika. Je to velice paradoxní, ale pseudotradiční malby jsou prostě vkusné. Naproti tomu tradiční malby mající svůj vnitřní symbolický význam jsou často velmi syrové a prosté.

Každá oblast, kde se tradičně na didgeridoo hraje, má svůj styl. Styly jsou navzájem snadno odlišitelné a každý aboriginální umělec se k nim hlásí. Velmi žádané malby jsou např. malby *Djalu People* nebo malby *Davidu Blanasiho*, v současné době jich je mnoho.

Kromě tradičních postupů se také někteří umělci snaží vytvářet vlastní současný styl. Opět ale má tento přístup svůj spirituální význam. Nikoli jen estetický.

Tradiční malba a moderní malba má vždy svého svébytného tvůrce a jasný význam. Co je kde namalováno, co to znázorňuje, které barvy jsou použity. Např. tradiční malba operuje jen s okry, černou a bílou. Tedy s barvami Země. Úžasné okry. Dokáží s ní vytvořit obrovskou škálu tónů. Běžně na jednom nástroji používají 3-4 plus černou a bílou. U didgeridoo z *Arnhemské země* je to známkou tradičního postupu. Např. zelená či modrá, fialová jsou barvy tradici naprosto neznámé. Proč? Důvod je jednoduchý. Tyto barvy nejsou totiž v přírodě běžně k mání. Nemají požadovanou trvanlivost. Existuje sice několik míst v Austrálii, kde byla použita na skalních malbách modrá barva, jednalo se o vzácně se vyskytující nerost. Ale to byla velká výjimka. Přesto někteří moderní umělci tyto barvy používají, opět ale v symbolickém významu. Těžko se ale setkáte s tradiční arnhemskou symbolikou v modré barvě. To je pseudomalba. Můžete ale vidět krásné divoce malované didge od moderních tvůrců, kteří namalují na didge např. modrého delfína. Prostě vytvoří svou novou symboliku a barevnost. Ale nebudou ji motat s původní. Nebo např. tzv. *dot painting* (malba tečkováním) se tradičně na didgeridoo nepoužívá, jen velmi zřídka. Dnes tento způsob malby můžete vidět na mnoha nástrojích, z nichž valná většina je jen turistický suvenýr. Po určité zkušenosti lze s velkou určitostí říci, je-li nástroj tradiční, či pseudo.

Pro zájemce o tuto problematiku bych navrhl navštívit můj seminář, laikům, kteří se chtějí orientovat při nákupu umělecky hodnotného nástroje, bych radil se ptát a ptát a ptát a nestydět se. Pokud malba na nástroji

činí nástroj dvoj- a vícenásobně dražší, než je průměrná cena, měl by mít kupující nějakou záruku, že se jedná o trvalou investici. Tradiční přístup k malbě na didgeridoo takovouto investici představuje. Vždy má umělec nějaké jméno, původ a každá malba má svou jasnou interpretaci, nejedná se jen o estetický ornament. Malba má svou gestiku, příběh, barevnost, dále např. tradiční malba je prováděna stébly trav, má specifickou dynamiku v jednotlivých tazích. Oceňuje se smysl pro barevnou škálu okrů, použití přírodních okrů a poživ, originalnost příběhu, preciozita šrafur. Je to svébytná sběratelská disciplína se zřejmým zájmem o hodnoty. Když uvažujeme o koupi malovaného didge, měli bychom znát jeho minimum a prodejce by sám měl otevřeně informovat o původu a kvalitě.

XII.

Marek Zelenka:

A jak třeba takový domorodý výrobce pracuje při výrobě nástroje se zvukem? Věnuje kvalitě zvuku taky značnou pozornost, která se může promítnout do hodnocení takového didgeridoo jako skvělého hudebního nástroje, nebo zvuk ponechává „napospas“ přírodě? Vůbec by mě zajímalo, z jakého důvodu ten nástroj vlastně vytváří. Jestli je cílem vzhled předmětu, nebo zvuk, nebo snad mají i jiný přístup? Samozřejmě nemyslím výrobce, kteří vyrábějí s jasným cílem třeba pro obživu nebo podle zadání ☺.

Ondřej Smeykal:

Co se týče tradičního použití nástroje: Naše pozice, ze které se na původní zvyklosti díváme, je naprosto vzdálená původnímu způsobu života. Lidé žili v pohybu. Nástroje se vyráběly pro určité příležitosti, slavnosti, např. *coroboree*, kdy se vícero kmenů setkávalo, probíhaly ceremonie, porady, hry. Výroba nástroje tedy podléhala místnímu přírodnímu bohatství.

Hráč šel do buše, snažil se najít co nejvíce odpovídající kmen, z něhož by co nejnázne mohl didge udělat. Tedy kmen, jenž vnitřní dutinou co nejlépe kopíruje vnější tvar kmene. Většina nástrojů byla také vždy poměrně vysokého ladění, jen výjimečně hlubší tóniny než D. Nástroje by musely být moc dlouhé a v buši se s nimi zbytečně nemotorně operuje. Nástroj také nikdy nebyl příliš těžký. Dutina se vyčistila a nástroj se naladil. Sám o tom konkrétněji nic nevím, ale setkal jsem už několikrát s konstatováním, že jednotlivé souhry zpěváka a didgeridoo byly pečlivě naladěné.

Výroba nástroje tedy vždy podléhala místnímu zdroji v danou událost. Nástroj byl vyráběn ergonomicky a efektivně. Jak se co nejnázší cestou dostat k co nejzvučnějšímu didge. Nejzvučnější znamená hlasitý a rezonančně bohatý, efektivně reagující na hráčovy impulsy. Také se ladil interval mezi základním tónem a prvním přefukem. Malba pak odpovídala situaci, pro kterou byla vyráběna. Také

nesmíme zapomenout, že didge bylo jednou z vícero a rozhodně ne prvořadou záležitostí při oslavách. Viděl jsem fotografické záznamy aboriginských maleb z 30. let minulého století, je na nich patrné, jak je současná aboriginská malba rozsáhlá a vyumělkovaná. Také je na nich patrné, že didgeridoo byly daleko „větovitější“, myslím syrovější, zdobené primitivněji, vyráběné primitivněji, ale velice sugestivně. Byly daleko více věcí vyrobenou v tu chvíli pro tu chvíli.

V jiné souvislosti se mi vybavuje historka ze *Severního teritoria*, kdy skupina bílých byla přizvána k nějaké tradiční ceremonii a byly jim ukázány rituální didge, uschované k těmto účelům v jeskyni. Nedopatřením se fotografie těchto didge dostala na internet. Byl z toho obrovský problém, asi jako kdyby někdo na web dal fotografii papežova spodního prádla.

K aboriginální tradici patří naprostá nedůvěra k reprodukovánému slovu a obrazu.

XIII.

Marek Zelenka:

V souvislosti s Aborigincema často zaznívá přívlastek „primitivní“. Žili primitivně, vyráběli primitivně, byli pořád stále stejně primitivní. Současný moderní člověk, myslím, má tendence toto slovo chápat spíš nějak s opovržením vzhledem k tomu, že měřítkem pro jeho hodnocení mu je pouze jakási technická vyspělost, kterou považuje za nějaký vrchol úspěchu ve vývoji člověka. Ale tím, jak ho naprosté zaměření pozornosti do světa odcizuje sobě samému, což přináší odpovídající vnitřní problémy žití, které musí řešit, dalo by se spíš říct, že tito domorodci právě vzhledem k jejich vnitřnějšímu způsobu života byli na tom vlastně se svou

„primitivností“ nesrovnatelně lépe. Jak se na to díváš?

Ondřej Smeykal:

To je na dlouhé a dlouhé povídání. Odpovím ti na to, co já vnímám pod pojmem „primitivní“.

Primitivní přístup je takový přístup k věci, který spojuje tři přístupy, jež jsme se my civilizovaní navykli oddělovat: přistupovat ke všemu maximálně komplexně, zároveň maximálně jednoduše a zároveň maximálně přesně. To naše civilizace už neumí. Umíme být komplexní, ale zároveň složití, umíme být přesní, ale ne zároveň komplexní, umíme být jednoduší, ale nejsme komplexní. Máme tzv. specializaci, která nám častokrát zabraňuje zažít hlubokou zkušenost. Primitivní lovec má jeden nástroj, kterým umí udělat všechno. Primitivní malíř nezná perspektivní znázorňování, je už moc specializované. Primitivní zemědělec nebude okopávat brambory. Spálí suchou buš a pak si pochutná na mladých výhoncích z nových rostlin, co vyrostly na nové a popelem pohnojené půdě atd. atd. Není to lenost, je to přístup jak vytěžit ze všeho maximum za minimum úsilí.

Naše kultura občas dělá pravý opak. Primitivní je dokonalý a nikoli – jak jsme se naučili pejorativně označovat – omezený.

XIV.

Marek Zelenka:

Ale vraťme se zase zpátky k didgeridoo. Všim jsem si jedné zvláštní věci kolem didge. Tím že se kolem tohoto nástroje zatím nevytvořil nějaký systém hry, jasná pravidla, což je na jednu i stranu dobře, chápou se jej často lidé právě s postojem, že si budou jen tak broukat, že to je takový *free*. To je samozřejmě všechno v pohodě, jenom se mi zdá, že u toho broukání skončili i ti, kteří se dneska těší značné popularitě. Já osobně byl dost nemile překvapenej, když jsem pak měl možnost živě vidět světoznámý hráče, co znám z CD, a výkon, který předváděli, se už skorem blížil atmosféře playbacku, moc mě to nebavilo. Přišlo mi, že všichni hrajou to samý tisíckrát omílaný a ještě k tomu většinou nevhodně pospojovaný i s jinými hudebními nástroji, jako jsou bicí, basa a kytara. V celkovém výsledku bych to pak nazval – Hodně hudebních nástrojů, ale málo muziky. Kdyby tam to didge nebylo, nikdo by to kolikrát ani nepoznal. Je to takový dost zvláštní jev. Je problém v didgeridoo a jeho začlenění mezi ostatní nástroje, nebo v hráči? Jak se na to díváš?

Ondřej Smeykal:

Hudební scéna kolem didgeridoo je velmi rozmanitá. Je rozprostřena od těch, co skutečně jen tak chtějí volně broukat, až po hudební virtuózy, kteří se zabývají laděním, výškou alikvot, kompozicí atd. atd. Je to jen otázka hráče samotného,

kam míří svým přístupem. Osobně si myslím, že je velmi těžké používat didgeridoo s ostatními evropskými nástroji. Jsou vyvinuty tak, aby se zabývaly specifickou frekvencí. Dohromady v orchestru pak skládají mnohafrekvenční signál plný alikvot a interferencí. V podstatě to, co umí didgeridoo už samo o sobě. Svou přirozeností vytváří plný zvuk s mnoha možnostmi a v kombinaci s ostatními evropskými nástroji je jeho přirozená plnost potlačena.

Mně osobně se líbí použití didgeridoo v případě anglického hráče *Grahama Wiggina*, některé skladby australského hráče *McMahona*. Ale to stále mluvíme o technické stránce. Z hlediska instrumentace skupiny je těžké didgeridoo účelně prosadit a používat.

Ale mnoho hráčů tuto věc prostě neřeší. Prostě si hrají. Je to něco podobného, jako když začal v USA punk, tři akordy, a bylo hotovo. Nešlo o nic jiného než o postoj ke světu. Myslím, že s didgeridoo to bude podobné. Někdo dělá punk, někdo jazz atd. Já pro tuto chvíli volím cestu sólového hraní, protože se mi tento oříšek zatím nepodařilo uspokojivě vyřešit. Když hraji sám, mám možnost sám nastavit škálu zvuků i tónů. Pokud budu hrát s basou, kytarou a bicími, popř. i zpěvákem, moje zvuková a tonální role bude podobná jako u chrastítka.

V tradičním pojetí například je didgeridoo pouze doprovodný nástroj zpěváka. Ten je důležitý. Zpěv, příběh. Jestli bude hrát i didgeridoo, to je na leaderovi celé slavnosti. Rozhodně je ale jisté i to, že didgeridoo je velmi mladý přírůstek do světa nástrojů bílého muže ☺ a že se s ním bude muset ještě hodně věcí naučit.

XV.

Marek Zelenka:

Takže jestli to správně chápou, hraješ raději sám, protože hrát na didgeridoo s jeho možnostmi společně s jinými nástroji (např. v nějaké kapele) je technicky skoro neřešitelné, aby role didgeridoo – ve tvém podání – zůstala stále smysluplná?

Ona je tohle děsně komplikovaná věc, myslím. Já jako posluchač slyším a vidím, že to, co dotyčný na pódiu na didgeridoo v kombinaci s jinými nástroji předvádí, není vůbec slyšet. Protože na didgeridoo trochu hraju, dedukuju podle grimas v obličeji, co ten člověk asi tak hraje a že to v tom rambajsu úplně zaniká, všelijaký ty alikvótky apod. On si zase ale naopak myslí, že to slyšet je dobře a že všechno, co hraje, si užívají i ostatní. Všim jsem si mnohokrát, že se ani samotný hráč na pódiu dobře neslyšel a vyřešil to tak, že si jednou rukou zacpával ucho, aby se slyšel zevnitř. Fascinuje mne, že ho netrkne, že tohle řešení funguje jenom pro něj v tu danou chvíli a že posluchači jsou na tom ještě mnohem hůř než on. Ty když si zacpou ucho, tak už neuslyší ale lautr nic ☺.

Jak ty jsi vlastně přišel na to, že to, co při hře na didge slyšíš, ostatní neslyší a že takhle to prostě nemá smysl? To je z mého pohledu docela vzácný postřeh.

Ondřej Smeykal:

Hraji teď momentálně sám, protože jemnosti, které chci, aby zazněly, jsou v kombinaci s ostatními nástroji nerealizovatelné. Jsou prostě příliš jemné, dějí se na velmi úzkém zvukovém spektru. Vnímám ve zvuku nástroje celý orchestr. V kombinaci s ostatními nástroji tyto jemnosti mizí. To ale neznamená, že to nejde, já si to jen teď potřebuji vyzkoušet sólo ☺.

Myslím, že ten problém, na který narážíš, to, proč se hráči neslyší, potažmo, že je posluchači neslyší, co oni hrají, má v sobě dva aspekty. Jeden je ten, že didgeridoo má velmi specifické hudební možnosti: jeho pozice je někde mezi basou, bubny či perkusemi a zpěvem. Pokud hráč na didgeridoo hraje v kombinaci s těmito nástroji, musí řešit vlastní roli a hledat prostor v celkovém zvuku, jinak splývá s frekvencemi ostatních nástrojů.

To je hlavní problém. On je slyšet, on hraje nahlas, ale zvukově splývá. Druhá věc je, že hráč na tento nástroj řeší i svou pozici v kapele: Hraje doprovod? Nebo sólo? Nebo jen vytváří atmosféru?

Častokrát jsem svědkem vystoupení, kdy didgeridooista je hlavní postava kapely, ale hudebně vytváří tu nejzanedbatelnější roli, kterážto je ale stavěna do nejdůležitější pozice v celém uskupení. Je to pro posluchače takového hráče dokonce paradox. Proto je také tento nástroj velmi okrajový a také má skalní fanoušky, kteří hudbu jako takovou ani příliš nehodnotí, spíše je fascinuje, co se dá s tímto nástrojem zahrát.

To, proč není nástroj ve výsledku příliš slyšet, je tedy častokrát souhra více spektřů. Hráč nemá ujasněnou roli, zvukově splývá s ostatními nástroji a také příliš často hraje unisono s ostatními nástroji. Je to komplikované. Třeba ani být

slyšet nechce... ☺.

Hodně může vyřešit kvalitní reprototechnika a mikrofony, equalizéry jak pro pódium, tak pro hlavní zvuk. Pokud bude chtít tento nástroj přežít déle než módní vlnu, musí se s ním začít seriózněji pracovat.

Jak jsem na to přišel? Prostě jsem neustále musel tyto věci při spolupráci se spoluhráči řešit. Častokrát se stalo, že jsem přišel s dobrým rytmicko-melodickým riffem, ale pak při postavení celé kapely se najednou stalo, že právě didge, které to všechno začalo, to nakonec celé drží na zadku, příliš při zemi. Muzikanti nemohli změnit tóninu, bubeníkovi chyběl prostor.

Také když jsem hrál s didge v duu s Ianem Woodem, museli jsme si velmi jasně určovat role, abychom se doplňovali a zbytečně se nepřekrývali.

Přistupoval jsem k hraní, jako bych vůbec žádné didge neznal. Jen jsem poslouchal ten zvuk a napadalo mě, co to asi tak může být, jestli nějaký stroj, nebo zvuk vzdáleného orchestru...

Vjemy jsem pak konfrontoval se svou zkušeností hráče. Od té doby je mi jasné, že dobrodružství při hře pro hráče na didge ještě zdaleka neznamena dobrodružství pro posluchače didgeridoo.

Když cvičím nebo zkouším novou věc, vůbec neuvažuji o tom, že hraji na didge. Slyším, a tím se nechávám vést. Střídavě se zaposlouchávám do zvuku uvnitř těla, rezonance ústní dutiny, břicha a konfrontuji to s venkovním zvukem nástroje, rezonancí dřeva, zvukem hlasivek.

Vzniká mi představa o tom, co slyším já sám při hře a co slyší i nezaujatý posluchač. Učím se hrát co nejvíc pro toho nezaujatého posluchače.

XVI.

Marek Zelenka:

Moc pěkný. Ted' se mi vybavuje jeden z častých dotazů, který lidi zajímá. Ptají se, na co na svých koncertech při své sólové hře na didgeridoo myslíš. Jestli jsi tam přítomen nebo někde jakoby „v luftě“, něco jako v transu (?). S některými tvá hra dokonce i sekla, co jsem tak slyšel ☺.

Ondřej Smeykal:

Je to asi tak, jako kdybych řídil Formuli 1. Znáám trasu, jsem v kondici a jedu. Nemohu z trasy uhnout, ale snažím se jet co nejlépe. Nemohu ulítnout, zabil bych se. Nejsem v transu, ale užívám si to, snažím se to ale zároveň mít pod kontrolou.

Ač možná působím dost děsivě, alespoň na videozáznamech, co znám, si připadám nemožně ☺, jsem většinou spíš v co největší pozornosti. Proto mám i zavřené oči. Obzvlášť čím delší didge používám, tím více musím být v přítomnosti, protože dlouhé nástroje mají velmi jemný nátisk. Střídám různé síly nátisku, a to obzvlášť nutí být pozorný. Jsem rozjetý, pařím, užívám si, posouvám hru tam,

kam až můžu, zároveň jsem přesně tam, kde sedím. Připadám si jako řidič autobusu, který jede s lidmi na výlet. Lidi koukají za jízdy z okna, baví se, pak jsou zabráněni do svačiny nebo do rozhovoru, najednou se podívají, kde to jsou, a jsou u

vytržení: Kde se to octli? Co je to za krajinu? Koukají na řidiče, co se jako stalo, kam to s nimi zajel, on dělá jako by nic, jako že tam nikdy nebyl, a on tam tak trochu vlastně nikdy nebyl, ale ví, kudy zpátky, a jede tak, aby to byla co nejnapínavější jízda.

Tak to mě baví, dělat takové jízdy. Ale protože jsem řidič, musím se vrátit s nimi zase zpět.

Také se to někdy nepodaří, občas mi někdo cestou vypadne nebo ho zapomenu, když se šel o pauze projít... ☺. Jestli to s lidmi někdy seklo, bylo to v tom nej-

lepším slova smyslu, tj. že to byl hezký výlet a chvíli jim trvalo, než se trochu vzpomatovali na cestu metrem domů ☺.

Já sám jsem po dobrém výletu nadopovaný na rok dopředu. Je to motivace v tom pokračovat a učit se. Po nepovedeném výletu jsem nejméně měsíc zakaboněný. Je to ještě větší motivace pokračovat, učit se.

XVII.

Marek Zelenka:

A z čeho, Ondro, vlastně vychází tvůj současný styl hry? Přeci jen to je pořádný nášup, takovej, řek bych, až *didgeridoo hardcore* ☺. Má to nějaké kořeny v tom, jaká hudba se ti líbí nebo jakou posloucháš? U didgeridoo jsou lidi většinou zvyklí na takovou spíš klidnější pohodovou hru, relaxaci, ale tohle je prostě nářez, při kterém si leckdo nadělá i do gatí. Často lidi nevěřícně kroučí hlavou, ptají se, jak to vůbec můžeš vydržet hrát v takovém strhujícím tempu a tak dlouho.

Ondřej Smeykal:

No, když jsem ve formě, je pro mě hra na didge skvělá relaxace, asi jako skok do vodopádu. Ale když z formy vypadnu, je to dřina nad dřinu. Ale to je tím, že hraju určité formy. Ten styl vzniká nějak sám. Já nacházím pro mě silné rytmy a melodické motivy a s těma si hraju, dokud nedostanou příběh. Že to je nářez, mě pak někdy taky dostane... ☺.

Řekl bych, že to je otázka pohledu a času. Spěju k ukolébavkám... ☺. Líbí

se mi intenzivní hudba. Je mi celkem jedno, o jaký jde žánr, ale vždycky mi běhá mráz po zádech, když cítím, jak tomu ten člověk věří, jak tam je v tu chvíli, jak ho to blaží, jak se v tom úplně koupe!

XIII.

Marek Zelenka:

Abych se přiznal, nejvíc mě (ale určitě ne jen mě) na tvém stylu hry fascinuje, jak dokážeš pracovat se základním tónem, přefuky a hlasem tak, že to zní tak neuvěřitelně bohatě, jako by hrálo několik lidí najednou. Kdo to nevidí na vlastní oči, odmítá uvěřit, že to hraje jeden člověk na jeden nástroj, bez nahrávek připravených předem. Často jsem pozoroval lidi, jak se chodí dívat k pódiu, kde že máš schovaný ty krabičky, ze kterých to pouštíš ☺. Má to jakoby několik samostatných linek a tvoří to takový malý orchestr. Ačkoliv je mi dneska už ten princip jasný, přesto pokaždé žasnu, jak využíváš takové ty časové mezery, které dokonale vyplníš, že to pak ve výsledku zní, jako by se to překrývalo. Připadá mi to děsně náročný na extenzitu soustředění, udržet všechny ty věci pokupě s dokonalou synchronizací, aby se to nerozpadlo. Je to jako každou rukou a nohou dělat něco jiného, řek bych ☺.

Ondřej Smeykal:

...no tak nějak ☺. Samotnýho mě překvapuje, jak lidi, přesto že to vidí a slyší, odmítají věřit, že to hraju živě najednou. Z CD už to absolutně popírají. Ale jak jsem už řekl, jednoduše to dělám tak dlouho. Tak dlouho si s tím hraju, až to takhle rozehraju a spojím. Některé motivy jsem zpracovával i tři roky. Z mého pohledu to je nekonečná věc. Dokud nepostavím, nenajdu, nepochopím strukturu každého motivu, tak na tom dělám. Pak tím víc času mám na ty jemnosti v reálném čase, ty dostávají časem pevnou podobu a můžu se tím zabývat ještě hlouběji. Když nějaký riff hraju už po tisíci, dojde mi, že můžu dýchat – potažmo hrát ho – i jinak, dostanu ten riff do úplně jiné roviny, a ten riff zas dostane určitou informaci, zkušenost. Všem to říkám, že to trvá, ať neztrácej hlavu ☺.

Ted' mi dochází, že největší síla je to, že se to nedá vymyslet. Musí se u toho dřepět tak dlouho, až se to navrší a uzavře, uzraje. A to se nedá ošulit. A to mě baví.

XIX.

Marek Zelenka:

A připravuješ se nějak psychicky-fyzicky na své vystoupení? Vyžaduje podání takového výkonu nějakou soustředěnost, pohodu, náladu? Nebo to zahraješ kdykoliv, i o půlnoci? ☺. Mám tím na mysli, jestli se tenhle tvůj styl hry pohybuje

nějak na hraně normálního vybavení člověka, nebo jestli to vyžaduje určitý druh vnitřní mobilizace, případně životosprávy, něco jako u vrcholového sportovce ☺.

Ondřej Smeykal:

Těžko říci. Je to o tom, že to není hned, je to výsledek nějakého způsobu práce. Pro začátečníka asi náročné. Je to jen časem a mírou chuti. Ale když hraješ dlouho na nějaký nástroj, dostáváš se s ním do bližšího a bližšího kontaktu, dochází ti, že je najednou důležité, jak sedíš, kdy jsi jedl, co piješ. Čím víc ti záleží na jemném zvládnutí, tím víc okolností vstupuje do hry. Stejně tak to je i s tou mobilitou a soustředěností. Ale cvičením se dostáváš do soustředěnosti snadněji, máš pak zas víc času na jemnější věci, ale to jsem už říkal. Prostě cvičit. A bavit se tím.

XX.

Marek Zelenka:

Kromě koncertování se věnuješ i workshopům – kurzům výuky hry na didgeridoo – které pořádáš v rámci Čech a Slovenska, případně zavítáš i do Polska, Německa atd. Co mohou lidé od takového kurzu očekávat, co je potká a nemine? Navštívil jsem kdysi nějaký kurz jiného vyučujícího, kde se hodně povídalo, vysvětlovalo, ale za celý den se hrálo dohromady tak 10 minut, prý to stačí. Jaká je tvoje filozofie a co se na tvém workshopu člověk může naučit, na co se má připravit? Musí už mít nějaké základy, nebo se může pohybovat kdekoliv ve stadiu výuky hry?

Ondřej Smeykal:

Nepotřebuje nic. Ale nejlépe se pracuje s lidmi, co mají jasnou představu. Čím jasnější mají představu, tím rychleji jim pomůžu. Nesnažím se cpát lidem nějakou jasnou roli, co mají s nástrojem dělat. Nic takového neexistuje. Přijde mi mnohem efektivnější během workshopu pomoci lidem podpořit jejich vlastní kreativitu, tak nějak je nastartovat na vlastní pohon ☺. Jakmile se podaří člověka nastartovat, už má najednou inspirační zdroj, motivaci, učí se rychleji, neztrácí čas a relaxuje zároveň. Ideální doba práce na workshopu je tak 2-3 dny 5 hodin denně.

Technika hry je vlastně prkotina, tu zvládne každý, když mu ji ukážu, za dopoledne. Takže workshop má dvě podoby: technické základy a práce na vlastním přístupu.

XXI.

Marek Zelenka:

Měl by mít případný zájemce nějaký vhodný nástroj, na kterém může zvládnout složitější techniky, nebo je to fuk a zahrát se dá cokoliv na čemkoliv? Co když někdo nemá didgeridoo, přesto by se chtěl workshopu zúčastnit a tam by teprve viděl, jestli ho to bude bavit, nebo ne?

Ondřej Smeykal:

Jo, i tak se to stane. Přicházejí takoví „turisté“, jen se dotknou dané kulturní oblasti a zase jdou dál... ☺. Už mi taky došlo, že ne každý jde na workshop s tím, že chce na sobě pracovat.

Nástroj každému ohodnotím a popřípadě půjčím; samozřejmě že na špatném koni se nedá učit jezdit. Tím myslím, že zejména pro pokročilejší techniku hry potřebujete dobré nástroje. Mám je k dispozici...

No a pak se účastníky pokusím nadchnout, třeba je to začne bavit. I když někteří tvrdí opak, že všechny spíš zdrtím ☺.

XXII.

Marek Zelenka:

Jo, s tím zdrcením to dobře znám ☺.

A nástroje, co používáš na koncertech, případně máš na workshopu k zapůjčení, kam na ně chodíš? Má to nějaké kořeny ve tvé tehdejší návštěvě Austrálie, nebo to honíš po nějakých etnoprodejnách? ☺.

Ondřej Smeykal:

Je to vlastně můj vlastní inventář, který se neustále obměňuje.

Pražáklaď tvoří didge z prvního období *Wooden Toys*, které patří Ianovi Woodovi, Australanovi, mému bývalému spoluhráči. Je to z jeho cest, některé ještě z pradoby *didgeridománie*, z raných 80. let. Další jsem si přivezl sám, těch si vážím nejvíc, jsou to jehly z kupek sena.

...další mi posílají přátelé z *Darwinu*, to jsou ty, které nakonec doputují k mým přátelům a studentům. Jiné, např. jako ta poslední, od *Djalu*, je od kamaráda didgeridooisty z Německa, málem jsem finančně vykrvácel ☺. Je to takovej guláš...

Jsou z mnoha míst, paradoxně ty *nej* jsou z těch nejnepravděpodobnějších míst jako např. benzinová pumpa nebo staveniště dálnice. V Austrálii mě bavilo vyhledávat všechny lidi, co se kolem toho motají. Zajímají mě zvukové možnosti. To se mi na didgeridoo líbí, ta neuvěřitelná šíře záběru, můžete opravdu najít přesně ten svůj zvuk, ten svůj klacek.

Proto jich mám tolik, proto mě baví nacházet další, jiné ladění, témr, ... A když jich mám moc, tak je zase pouštím do světa, nechávám si jen ty nezaměnitelné. Ty mají pro mě cenu.

Dobrých didge je hodně. Mě baví ty podivné, unikátní. Dobří *didgeridooisti* by možná řekli, že mám špatné didge. O některých by možná řekli, že už to vůbec nejsou didge ☺. Jim jde většinou o ten správný čistý, kulatý, teplý zvuk. A mně jde o můj zvuk. Jak jsem říkal, mám pak spoustu takových „orchestríčeků“ ☺, každý jiný. Ani nevím, jestli jsem ještě *didgeridooista*.

Na kurzech pak mají lidi možnost trochu okouknout spektrum, udělat si představu. Mám sice tím pádem nástroje otlučené a popraskané (inu, 10-15 let slintání), ale zase mě baví, že to lidem na ty roury jde, je to pro ně šťavnatá změna, když můžou odložit bambusku.

Marek Zelenka:

A nástroje, které ti dneska z Austrálie posílají tví přátelé, jak říkáš, jak to funguje s jejich výběrem, pokud je šíře záběru tak rozmanitá a výběr dost individuální? Jedná se přímo o nějakou formu spolupráce s tamním výrobcem, nebo ti to tam někdo loví po těch benzínových pumpách? ☺

Ondřej Smeykal:

Ne to ne. To je tak: Když jsem tam byl, hodně volného času jsem tomu dal. Vlastně jsem ve volnu nic jiného nedělal.

Když přijdeš poprvé do obchodu, kde je tisíc didgeridoo, tak se ti zježí chlupy, na každou si chceš zahrát. Velmi rychle mě to ale přešlo. Většina z nich nebyla hudební nástroj, a když, tak špatný. Po pár měsících jsem byl už tak otrkaný, že jsem se jenom díval (a to je co říct ☺).

Nechci říct, že většina didgeridoo v Austrálii je nanic, ale valná produkce je čistě turistický artikl. Ani na tom není nic špatného, chci tím říct, že mě nezajímají suvenýry, zajímají mě nástroje, které mají „uši“. Takové, které výrazně zvukově reagují na jemné změny tlaku, pohybu rtů, jazyka, hlasu, bránice, ... Prostě nespotřebují zbytečně hráčovu energii, zároveň však mají osobitý „silný“ zvuk, a takových je málo. Podél celého pobřeží od jihu na sever jsem potkával výrobce a prodejce, pár mě jich zaujalo. Nebylo to ale hned! Snad půl roku trvalo, než sem narazil na prvního „machra“. Líbí se mi vzít do ruky didge a cítit, že to vyráběl někdo tak, že velmi přesně věděl, co hráč potřebuje, o čem to je.

Náustek, průměr vstupního otvoru, rezonátor, ladění, tvar, hmotnost, těžiště, vybrané dřevo, malba a tak dál a tak dál, nedá se to ošulit a oceňuju ten fortel a lásku. Není to na trhu s didgeridoo běžná věc. Většinou to je věc náhody. Ale musí to ode mě znít dost komicky, ne? Občas si z reakcí lidí říkám, že si o mně musí myslet, že jsem pěkně blázen. Já si to i uvědomuju, ale kdo nevěří, ať tam běží. Všem přeju, ať na první benzínový pumpě narazí na mistrovské didgeridoo za padesát dolarů!

S některými výrobcí neustále komunikuji a posílají mi to, co potřebuji. Věřím jim, protože jsem viděl jejich nástroje v průběhu let a viděl jsem je při práci. Vědí, co potřebuju. (Zkuste to ale někomu vysvětlit.)

Momentálně pracuju na dlouhých eukalyptech. Učím se na ně hrát. Pracovně jsem na 3,5 metru.

Víš, je spousta úhlů pohledu.

Znám lidi, pro který je největší zážitek si jít do buše sám uříznout klacek, udělat si svoje didge. Prdlajs je jim po tom, kolik to má přefuků a jaký ladění. Jde jim o ten příběh. Taky znám lidi, co maj didge postavený v koutě a v něm suchý kytky. Maj to jako vzpomínku na olympiádu. A taky znám lidi, co maj rouru od nej-

dražšího a nejslavnějšího výrobce, přitom ten nástroj nikdy nevyužijou. Je to pro ně sběratelská investice, pocit že podporují dobrou věc, že jsou toho částí. Tím chci říct, že si nedělám žádný právo na „svatou pravdu“. Já prostě mám nástroje, kterými ta jízda může teprve pořádně začít.

XXIV.

Marek Zelenka:

Hmm, hmmm...

Takže tedy ani nějaký tamní specializovaný obchod s didgeridoo není zárukou, že člověk kupuje opravdový hudební nástroj, pokud je začátečník a nedovede to posoudit? Něco v tom smyslu, jako kdybych chtěl u nás v prodejně s hudebními nástroji koupit kytaru, na kterou ještě hrát neumím a časem jsem zjistil, že to ani na žádný hraní vlastně nebylo vyrobený?

Ondřej Smeykal:

No musíme si uvědomit, že didgeridoo v rukou bělocha je úplně mladá věc, 30-40 let. To je něco jako nic. Tomu odpovídá i míra zkušeností. Všichni se přou, co je ta nejlepší didge. Nejlepší hráč, nejlepší deska, jo, je to stejná věc jako jakýkoli jiný žánr. Každý má svého koně.

Ale jo, je tam pár specializovaných galerií, které se zabývají profi nástroji, zaplatíš však adekvátní cenu. Bude minimálně čtyřmístná (AUD). Platíš za značku. To mě nezajímá.

Hledám si nástroje v té střední kategorii. Ale to je právě ten háček, když jsi začátečník, neumíš nástroj rozeznít, jsi v rukou obchodníka. Další háček je, jestli je obchodník hráčem a jakým. Prostě mnoho prodávajících nemá představu, co nástroje dokážou a co se od nich požaduje. Nemají ani valné mínění o hudbě, kterou na to běloši provozují.

Spíše je zajímavá obchod a v tom lepším případě podpora lokálních domorodců. Nemůžeš si nechat poradit nic jiného, než že tahle

didge je od domorodce, má tradiční malbu, tahle je od bělocha a tamta že se dobře prodává. To je tady z Evropy těžko pochopitelná věc. Ale myslím, že je to věc vývoje. Už teď jsou určité nástroje od určitých výrobců pojmem.

Trh se profiluje, prodejci získávají zkušenosti, učí se hrát.

...třeba jednou dojdou stromová termitiště a cena nástrojů vyletí do takových výšek, že každý majitel eukalyptu bude velmi mile překvapen a z trhu s nástroji se stane trh se starožitnostmi.

XXV.

Marek Zelenka:

Ještě bych se rád, Ondro, vrátil ke tvým koncertním aktivitám. Jak to vůbec funguje a na čem to závisí, kdy a kde budeš vystupovat? Lidé se ptají, kdy budeš hrát tady a tu zas tamhle, říkám jim, že to nevím. Je to v rukou tvých, někdo tě osloví, věci náhody nebo to punktuje nějaký tvůj manažer? Máš vůbec manažera?

Ondřej Smeykal:

Nemám. Nejvíc asi tedy platí rčení, že dobrá věc se chválí sama a že nejhorší reklamou je špatný koncert. Každý podařený koncert mi pomůže zařídit několik dalších. Kdybych čekal, že někdo zavolá, tak sedím doma. Česká hudební scéna je malá a pro alternativní hudebníky a publikum mnohem menší. Tím pádem i pro PR agentury nic moc zajímavého. Kdyby nebylo kamarádů a vlastní aktivity, žádné koncerty a akce by nebyly.

Moc by se mi líbilo mít agenta, ale v české kotlině asi není osvícených alternativních managerů.

V současné době se zaměřuji na práci směrem ven. Pracuji na Polsku, Německu, Švýcarsku, Japonsku a Austrálii. Příští letní sezonu se uvidí...

XXVI.

Marek Zelenka:

A jaké vlohy (schopnosti) by eventuálně takový tvůj „vytoužený“ manager měl v této branži mít, pokud by tedy nebyl přímo již osvícený? ☺

Ondřej Smeykal:

To je těžké. Vlastně je úplně jedno, jestli takový člověk rozumí hudbě či didgeridoo. Nejdůležitější je, aby tomu, co dělám, věřil a měl vizi. Všechny ostatní manažerské vlastnosti jsou jen příjemným plus.

Všichni vědí, proč něco, cokoli, nejde, ale málokdo ví, že něco, cokoli, je možné. Musí tomu věřit, prostě pořádně „buldok“! ☺

XXVII.

Marek Zelenka:

Tak jo, Ondro, to by bylo. Díky za vyčerpávající rozhovor a držím ti palce.

At' najdeš nějakýho takovýho „buldoka“ a at' se ti v tom, co děláš, daří. Je něco, co bys chtěl na závěr ještě vzkázat zájemcům o didgeridoo, at' už aktivním, nebo pasivním?

Ondřej Smeykal:

Než jsem odjel do Austrálie, měl jsem takovou krásnou představu o domorodcích, o didgeridoo. Po pár měsících mi došlo, že nic z toho není. Lidi jsou lidi a didgeridoo je nástroj. Záleží jenom na vás...

Fotografie použité v obsahu:

obálka: *Ondřej Smeykal v pražské Stromovce*, autor: Marek Zelenka
strana 4: *Febiofest 2005*, autor: Alexandr Tichý
strana 6: *U Ondřeje doma*, autor: Marek Zelenka
strana 8: *Levitující Djaluvka*, autor: Marek Zelenka
strana 10: *Ve Stromovce*, autor: Marek Zelenka
strana 11: *Koncert v Brně, klub Fleda 2005*, autor: Aleš Otýpka
strana 12: *Festival Swizzeridoo 2005 ve Švýcarsku*, autor: Marek Zelenka
strana 13: *Ondřej na Javorí, ležící spící*, autor: Marek Zelenka
strana 16: *Workshop Javorie 2005*, autor: Martin Čulík
strana 18: *Na prádle při svíčkách*, autor: Alexandr Tichý
strana 21: *Koncert na Baráčnické rychtě*, autor: Alexandr Tichý
strana 23: *Workshop Javorie 2004*, autor: Marek Zelenka
strana 25: *Festival Dreamtime v Berlíně 2005*, autor: neznámý fanoušek
strana 27: *Koncert v třebíčské synagoze*, autor: Alexandr Tichý
strana 29: *Workshop ve Zdoňově 2004*, autor: Marek Zelenka

Dodatek:

Rozhovor s Ondřejem Smeykalem je možné libovolně šířit, rozmnožovat a tisknout, v případě citací obsah prosím nepozměňovat a uvádět použitý zdroj s odkazem na stranu dokumentu. Zajímavé náměty na další dotazy, které jste v rozhovoru případně nenalezli, můžete posílat na emailovou adresu: rozhovor@didgeridoo-shop.cz. Pro mediální účely je možné si vyžádat verzi dokumentu v kvalitě určené pro tisk.

Příloha:

CD Didgeridoo Solo

Na jaře roku 2004 vydává Ondřej Smeykal vlastním nákladem své první sólové album na didgeridoo s názvem *Didgeridoo Solo*. Snímek odráží jeho současný alternativní styl hry, který již delší dobu představuje formou domácích i zahraničních vystoupení. V pořadí se jedná o již třetí CD následující předchozí snímky *Pražské Snění* a *Wooden Toys*.

“...nepoužíval jsem žádné samplý (předem připravené nahrávky) či vrstvení playbacku. Použité efekty (delay apod.) byly dodatečně použity podobným způsobem, jako s nimi pracuji při živém elektroakustickém vystoupení.

Obal je vytištěn tradiční grafickou technikou tisku z plochy, litografií. Je to technika tisku z vyleštěné vápencové desky, při níž se využívá dvou rozdílných reakcí kamene na mastnou kresbu a její odpudivosti vody. Pro každý jednotlivý výtisk se musí kámen znova naválet určenou barvou a posléze otřít vodou. Výtisk byl zhotoven v jedné z mála litografických dílen u nás, v dílně Petra Korbeláře.

Zvukové ukázky skladeb (30 sec. / MP3 - 128 kbps)

1. [Cestovní](#)
2. Těžká radost
3. [Flamengo](#)
4. Čardáš
5. [Odpověď](#)
6. Jeden den
7. [Digital](#)
8. Tichá voda
9. [Poslední](#)

Objednávka CD: <http://www.smeykal.com/cd/didgeridoo-solo/objednavka.html>